

Tjänsteutlåtande nr: 2020-74

Utfärdat 2020-08-24

Diarienummer 0609/20

Handläggare

Katarina Högfeldt

Telefon: 031-367 00 36

E-post: katarina.hogfeldt@educ.goteborg.se

**Utbildningsnämndens yttrande; Remiss från
Socialdepartementet - Stärkt barnrättsperspektiv för barn i
skyddat boende – förslag till bestämmelser rörande bl.a.
omedelbar placering, sekretess och skolgång (Ds 2020:16),
SLK dnr 1127/20**

Förslag till beslut

I Utbildningsnämnden

1. Utbildningsnämnden ställer sig bakom förvaltningens synpunkter på utredningens förslag.
2. Tjänsteutlåtandet överlämnas till Stadsledningskontoret som Utbildningsnämndens yttrande över Socialdepartementets remiss.

Sammanfattning

Stadsledningskontoret har begärt yttrande från Utbildningsnämnden över Socialdepartementets betänkande *Stärkt barnrättsperspektiv för barn i skyddat boende – förslag till bestämmelser rörande bl.a. omedelbar placering, sekretess och skolgång* (Ds 2020:16). Yttrandet skall vara Stadsledningskontoret tillhanda senast 2020-09-23.

Regeringen beslutade i november 2016 att ge en särskild utredare i uppdrag att föreslå åtgärder för att stärka barnrättsperspektivet för barn som vistas i så kallat skyddat boende tillsammans med en av vårdnadshavarna. I januari 2018 överlämnades betänkande *Ett fönster av möjligheter – stärkt barnrättsperspektiv för barn i skyddat boende* (SOU 2017:112). Utredaren föreslår att insatsen skyddat boende, ska definieras i socialtjänstförordningen (2001:937), och regleras i socialtjänstlagen (2001:453) som en ny placeringsform som ska vara tillståndspliktig och omfattas av nya kvalitetskrav och socialnämnden ska noga följa barnets vistelse där. Vidare föreslås ändringar i skollagen (2010:800) för att tydliggöra att elever som vistas i skyddat boende i annan kommun än där de är folkbokförda ska ha rätt att bli mottagna i en grundskola eller grundsärskola i den kommun de vistas samt att bli mottagna till nationella program i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan men också ha rätt att fullfölja en påbörjad gymnasieutbildning eller motsvarande utbildning om de återvänder till hemkommunen.

Efter yttrande från remissinstanser och beredning i regeringskansliet har betänkandet kompletterats och i föreliggande promemoria ges förslag till lagstiftning som ger socialnämnden befogenhet att omedelbart placera barn i skyddat boende tillsammans med en vårdnadshavare, när det saknas samtycke från den andra vårdnadshavaren, samt med nya bestämmelser om offentlighet och sekretess som möjliggör sekretess för adresser till skyddade boenden hos kommuner. Vidare har följändringar lagts till för att tydliggöra rätt till utbildning även omfattar rätt till utbildning på introduktionsprogram på gymnasieskolan respektive gymnasiesärskolans individuella program.

De förslag om ändringar i skollagen som rör barns rätt till mottagande och barns rätt att fullfölja påbörjad utbildning på gymnasieskolan och i gymnasiesärskolan där de bor anser förvaltning i huvudsak vara bra då det ökar möjligheterna för dessa barn att få den utbildning de har rätt till. Övriga förslag till ändringar i föräldrabalken, i lag om allmänna förvaltningsdomstolar, i lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga, i lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, i socialtjänstlagen samt i offentlighets- och sekretesslagen bedömer förvaltningen skulle stärka rättigheterna för barn och unga som vistas i skyddat boende.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Med en kommuns skyldighet att erbjuda utbildning till barn och unga som inte är folkbokförda i kommunen följer en rätt till ersättning från elevens hemkommun, så kallad interkommunal ersättning. Dagens rätt till interkommunal ersättning föreslås i betänkandet även gälla när en kommun tar emot en elev som vistas i ett skyddat boende. Utbildningsförvaltningen gör därför den bedömningen att förslaget varken leder till ökade eller minskade kostnader.

Bedömning ur ekologisk dimension

Förvaltningen har inte funnit några särskilda aspekter på frågan utifrån denna dimension.

Bedömning ur social dimension

Förslagen förväntas innebära att våldsutsatta barn i högre utsträckning än tidigare får tillgång till vård, omsorg som motsvarar deras behov och utbildning som de har rätt till.

Enligt barnkonventionen har ett barn rätt till utveckling (artikel 6) och utbildning (artikel 28). Förslaget om förtydligade av bestämmelser om rätt till utbildning ökar likvärdigheten för barn som vistas i skyddat boende då det möjliggör att dessa barn får den utbildning de har rätt till.

Att förbättra det omedelbara stödet till barn som vistas i skyddat boende bör enligt betänkandet betraktas som en social investering då forskning visar att de negativa effekterna av våldet försvårar barnets förutsättningar inom alla livsområden och att uteblivna insatser medför stor risk för fysisk och psykisk ohälsa i framtiden.

Det är känt att barn som upplevt våld i nära relationer i högre utsträckning än andra barn själv utövar våld i vuxen ålder. Genom att möjliggöra att barn får omedelbar vård och stöd att bearbeta sina upplevelser i skyddat boende kan det minska våldsutövandet i nästa generation. Kvinnor är mer utsatta än män för våld i nära relationer, sett ur det perspektivet bidrar de föreslagna insatserna till att på sikt uppnå de jämställdhetspolitiska målen om jämställd hälsa liksom målet om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra.

Samverkan

Tjänsteutlåtandet samverkas med de fackliga organisationerna i FSG den 14 september 2020.

Bilagor

1. Stärkt barnrättsperspektiv för barn i skyddat boende – förslag till bestämmelser rörande bl.a. omedelbar placering, sekretess och skolgång (Ds 2020:16).

Ärendet

Stadsledningskontoret har begärt yttrande från Utbildningsnämnden över Socialdepartementets betänkande *Stärkt barnrättsperspektiv för barn i skyddat boende – förslag till bestämmelser rörande bland bl.a. omedelbar placering, sekretess och skolgång* (Ds 2020:16). Yttrandet skall vara Stadsledningskontoret tillhanda senast 2020-09-23.

Beskrivning av ärendet

Regeringen beslutade i november 2016 att ge en särskild utredare i uppdrag att föreslå åtgärder för att stärka barnrättsperspektivet för barn som vistas i så kallat skyddat boende tillsammans med en vårdnadshavarna. I januari 2018 överlämnades betänkande *Ett fönster av möjligheter-stärkt barnrättsperspektiv för barn i skyddat boende (SOU 2017:112)*. Utredaren föreslår att insatsen skyddat boende, ska definieras i socialtjänstförordningen (2001:937), och regleras i socialtjänstlagen (2001:453) som en ny placeringsform som ska vara tillståndspliktig och omfattas av nya kvalitetskrav samt att socialnämnden noga ska följa barnets vistelse där. Vidare föreslås ändringar i skollagen (2010:800) för att tydliggöra att elever som vistas i skyddat boende i annan kommun än där de är folkbokförda ska ha rätt att bli mottagna i grundskolan eller grundsärskolan i den kommun de vistas. Det föreslås vidare bestämmelser som innebär att unga som vistas i ett skyddat boende ska jämföras med barn och unga som är bosatta i kommunen, när det gäller mottagande till nationella program i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Dessutom föreslås att elever ska ha rätt att fullfölja en påbörjad gymnasieutbildning eller motsvarande utbildning om de återvänder till hemkommunen. Efter yttrande från remissinstanser och beredning i regeringskansliet har betänkandet kompletterats och i föreliggande promemoria ges nya och förtydligade förslag. Kompletteringarna rör främst förslag till lagstiftning som ger socialnämnden befogenhet att omedelbart placera barn i skyddat boende tillsammans med en vårdnadshavare då det saknas samtycke från den andra vårdnadshavaren samt att rätt till utbildning även ska innefatta introduktionsprogram i gymnasieskolan och gymnasiesärskolans individuella program. Utredarens olika förslag handlar ytterst om att stärka barnrättsperspektivet för barn som vistas i så kallat skyddat boende tillsammans med en av vårdnadshavarna. Med hjälp av ändring i föräldrabalken, i lagen om allmänna förvaltningsdomstolar, i lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga, i lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade samt ändringar i socialtjänstlagen, offentlighets- och sekretesslagen och skollagen ska rättigheter stärkas för dessa barn. Nedan följer betänkandets olika förslag.

Förslag till lag om ändring i Föräldrabalken

Barns placering i skyddat boende med endast en av två vårdnadshavares samtycke

För att kunna tillgodose barns behov av omedelbart skydd och stöd bör ett barn kunna placeras omedelbart i skyddat boende tillsammans med den skyddssökande vårdnadshavaren utan den andre vårdnadshavarens samtycke. För barn över 15 år gäller att de måste samtycka till placeringen. En möjlighet till att fatta ett sådant beslut bör enligt utredaren ges socialnämnden med stöd av en ny bestämmelse i 6 kap. 13 a § i föräldrabalken. Av rättssäkerhetsskäl föreslås att offentligt biträde förordnas.

Vårdnadshavarens beslutanderätt i frågor som kräver samtycke under vistelsetiden

Socialnämnden får enligt 6 kap. 13 a § FB besluta om vissa åtgärder för barnet när det krävs med hänsyn till barnets bästa även om den ena vårdnadshavaren inte samtycker. I betänkandet föreslås att lagen ska kompletteras så att socialnämnden ges befogenhet att med endast den ena av två vårdnadshavares samtycke besluta om vissa hälso- och sjukvårds- och socialtjänstinsatser trots att båda vårdnadshavarna inte är överens om att åtgärden ifråga ska få vidtas samt när det gäller val till eller byte av förskola. Därutöver, för att säkerställa ett barns rätt till skolgång föreslås i betänkandet att socialnämnden endast med den ena av två vårdnadshavares samtycke även ska få besluta om byte av skola med anledning av att barnet placerats i skyddat boende. Liksom när det gäller andra beslut som rör barn behöver även barnets vilja beaktas med hänsyn tagen till ålder och mognad inför beslut om val eller byte av skolenhet.

Förslag till lag om ändring i Allmänna förvaltningsdomstolar (1971:289)

Ändringarna innebär att när en förvaltningsrätt i sak avgör i mål med särskilda bestämmelser om vård av unga är förvaltningsrätten domför med en lagfaren domare ensam i mål om omedelbar placering i skyddat boende.

Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

Adressuppgifter skyddade boenden

Befintliga bestämmelser i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) är tillräckliga vid behov att sekretessbelägga uppgifter då lagen slår fast att det inom socialtjänsten gäller sekretess om en enskilds personliga förhållanden om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller närstående till denne lider men (26 kap. 1 § OSL). I betänkandet föreslås istället att sekretess ska gälla hos kommun och region för uppgift om adress till skyddat boende eller hem för vård eller boende (HVB) som bedriver verksamhet i form av skyddat boende då offentliga adressuppgifter kan innebära risker för de personer som vistas där.

Sekretessbrytande bestämmelse

En sekretessbrytande bestämmelse ska dock möjliggöra att adressuppgifterna kan lämnas till en socialnämnd om detta har betydelse för verkställighet av beslut om placering. Socialnämnden ska utan hinder av sekretess kunna lämna uppgifter till domstol, åklagarmyndighet, Polismyndigheten, Säkerhetspolisen, Kronofogdemyndigheten eller Skatteverket om huruvida någon vistas i skyddat boende.

Sekretess

För offentliga skolhuvudmän gäller enligt 23 kap.1 § tredje stycket OSL att en skola kan sekretessbelägga uppgifter om en enskilds identitet, adress och andra liknande uppgifter om enskilds personliga förhållanden om det av särskild anledning kan antas att barnet eller någon närstående till barnet lider men om uppgifterna röjs. Samma sak gäller för fristående huvudmän genom 29 kap. 14§ skollagen (2010:800).

Av 12 kap. 3 § OSL framgår att om ett barn kan antas lida betydande men om en viss uppgift blir känd för vårdnadshavaren omfattas uppgiften av sekretess.

Sekretesskyddet kan därför ha företräde framför skolans skyldighet enligt skollagen och läroplaner att informera föräldrar och vårdnadshavare till exempel om elevens kunskapsutveckling och utveckling i övrigt liksom andra personliga uppgifter.

Förslag till lag om ändring i lagen (1993:387) om Stöd och service till vissa funktionshindrade

Utredaren föreslår att kommunernas ansvar för insatser enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade ska gälla även för en person som till följd av ett beslut av kommunen är bosatt i ett skyddat boende i annan kommun.

Förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800)

Rätt till utbildning i vistelsekommun

I betänkandet som överlämnades till regeringen i januari 2018 föreslås ändringar i skollagen (2010:800) för att tydliggöra att elever som vistas i skyddat boende i annan kommun än där de är folkbokförda ska ha rätt att bli mottagna i en grundskola eller grundsärskola i den kommun de vistas. Det föreslås vidare bestämmelser som innebär att unga som vistas i ett skyddat boende ska jämföras med barn och unga som är bosatta i kommunen, när det gäller mottagande till nationella program i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Dessutom föreslås att elever ska ha rätt att fullfölja en påbörjad gymnasieutbildning eller motsvarande utbildning om de återvänder till hemkommunen. I föreliggande promemoria föreslås vissa följdändringar så att förslaget gäller samtliga program alltså även introduktionsprogrammen i gymnasieskolan och individuellt program i gymnasiesärskolan. Förtydligandena i fråga om mottagande i en annan kommun ska införas i 17 kap. 19 och 21 a §§ skollagen. Bestämmelserna om fullföljande av utbildningen i 17 kap. 15 § skollagen ska kompletteras med en ny paragraf, 15 a §.

Med en kommuns skyldighet att ta emot en elev som inte är hemmahörande i kommunen följer en rätt till ersättning från elevens hemkommun.

Förvaltningens bedömning

Föreliggande promemoria av det reviderade betänkandet tydliggör och förstärker rättigheter för barn och ungas som vistas i skyddat boende.

Utbildningsförvaltningen bedömer att förslagen har barns bästa i åtanke och att dessa kommer att få en positiv inverkan för barns och ungas, samt den skyddssökande vårdnadshavaren, trygghet och säkerhet då de vistas i skyddat boende. Troligen kommer förslagen om stöd och insatser i förlängningen innebära mer likvärdiga livsvillkor när det gäller hälsa och utveckling för dessa barn och sett ur ett barnrättsperspektiv tror förvaltningen att de är av godo.

Förvaltningen tillstyrker utredarens förslag att barn och unga som vistas i ett skyddat boende ska jämföras med den som är hemmahörande i kommunen eller i samverkansområdet vid mottagande till utbildning i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan samt att elever ska ha rätt att fullfölja en påbörjad gymnasieutbildning eller motsvarande utbildning om de återvänder till hemkommunen. Förvaltningen vill understryka vikten av att överlämning kring elevens kunskaper och behov säkerställs till mottagande skola.

Det framgår i offentlighets- och sekretesslagen att om ett barn kan antas lida betydande men om en viss uppgift blir känd för vårdnadshavaren omfattas uppgiften av sekretess därför kan sekretesskyddet behöva ges företräde framför skolans skyldighet enligt skollagen och läroplaner att informera föräldrar och vårdnadshavare till exempel om elevens kunskapsutveckling och utveckling i övrigt liksom andra personliga uppgifter. Med anledning av en sådan situations känslighet och vikten av att eleven hålls skyddad är det förvaltningens uppfattning att ett förtydligande bör göras i skollagen kring elever som vistas i skyddat boende. Skollagen är den lag som rektor i första hand förväntas utgå ifrån, och risk föreligger att offentlighets- och sekretesslagen prövas i mindre utsträckning, då beslut fattas kring information till båda vårdnadshavarna kring elevens kunskapsutveckling.

Tomas Berndtsson

Maija Söderström

Förvaltningsdirektör

Avdelningschef Planering och utveckling